

**BILLY
O'CALLAGHAN**

Přeložil Petr Eliáš

Papírák

Vyšlo také v tištěné verzi

**Pa
se
ka**

Billy O'Callaghan

Papírák – e-kniha

Copyright © Paseka, 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Paseka

**BILLY
O'CALLAGHAN**

Přeložil Petr Eliáš

Přeložil Petr Eliáš

THE PAPER MAN

Copyright © Billy O'Callaghan, 2023

First published as THE PAPER MAN in 2023 by Jonathan
Cape, an imprint of Vintage. Vintage is part of the Penguin
Random House group of companies.

Translation © Petr Eliáš, 2024

ISBN 978-80-7637-501-7

ISBN ePUB: 978-80-7637-619-9

ISBN MOBI: 978-80-7637-620-5

ISBN PDF: 978-80-7637-621-2

Mé matce Gině,
která pro mě navždycky
bude ztělesněním lásky

Anšlus

Vídeň, 3. dubna 1938

Po dlouhém a studeném začátku roku přinesla překvapivá obleva v polovině března citelné oteplení. I když už je však ve vzduchu cítit čerstvý závan léta, po celém městě se dál zapalují ohně a ti, kteří už takové falešné konce zažili, se po právu obávají posledního kousavého záchvěvu zimy, takže když zrovna nefouká silný vítr, kolem poledního bývá nebe nad Vídní umouněné kouřem a mívá nažloutlou barvu tučného podmáslí či kostelních svíček.

Čeká se na zápas, který nikdo nechce zmeškat. Lístky se rozdávají zdarma, protože to nebude jen sportovní utkání, bude to zároveň symbolická událost. Anšlus. Víc než podání ruky, víc než objetí, sjednocení pokrevních bratrů a sester. A dneškem, přesněji okamžikem, kdy zazní poslední hvizd zápasu, rakouský národní tým – a především rakouský národ – zanikne.

Ti, na které se nedostalo s lístky, nemají na vybranou a musí se obrátit na překupníky, takže zločinné živly v celém městě padělají, seč mohou, protože dobře cítí příležitost namastit si kapsu. Chtějí-li uspět, nesmějí okrádat. Prodávát musí mládež, je třeba ji rozestavit na nároží či posadit do nejtemnějších koutů kaváren a barů, jež se za drobnou úlitbu z výdělku k takovým obchodům propůjčí, se vši diskrétností a zárukou, že nebudou žádné potíže a nikdo ani nezvýší hlas. Ještě čtrnáct dní před zápasem se lístky prodávají za dvě tři

marky, za rozumnou a dostupnou cenu, pár dní před mačem už cena stoupne na pět marek. Pár hodin před výkopem – když už jsou lidé z pomyslení, že by zápas zmeškali, dostatečně zoufalí, a protože by bylo podezřelé, kdyby ti, kdo toho mohou (a měli by) využít, to z nějakého důvodu neučinili – už lístky stojí i deset marek. Šedesát tisíc pravých lístků naplní stadion v Prateru po okraj, šedesát tisíc pěstí bude svírat pravé vstupenky nebo si neustále kontrolovat kapsy, jestli tam pořád jsou. A ještě jednou tolik, a podle některých odhadů dokonce dvojnásobek, lidí přijde k turniketům s padělanými lístky a pořadatelé je bez círátů pošlou pryč. Z mnoha míst ve frontě zazní hurónský smích a mnozí čekající diváci se škodolibě zaradují nad tím, že je někdo tak důvěřivý, aby zaplatil tolik peněz podvodníkovi, ale mnozí další soucitně zavrtí hlavou, někteří dokonce s jistým náznakem bratrství, dost možná proto, že se jim samotným kroutí žaludek hrůzou, že až dojdou ke vstupní bráně, čeká je možná podobný osud, neboť přestože vstupenky koupili zdánlivě poctivou cestou, nic už není zaručeno, tahle jistota se ze života dávno vytratila.

Hodiny před výkopem se ulice vzdouvají davy lidí a všude postávají ve skupinkách po osmnácti či čtyřiašedesáti vojáci, přes ostré slunce oblečení v šedých kabátcích, a ozbrojení. Je to zvláštní den, atmosféra ve městě se snaží být šťastná a bouřlivá, ale jako by byla zatažená jakousi vše prostupující melancholií. Děti běží, muži kráčejí rázným krokem, už už chtějí být na stadionu a zabrat dobré místo na tribuně, pěkně uprostřed za jednou z branek, alespoň ve střední

řadě nebo výš, aby na vše co nejlépe viděli a aby je nikdo nikam nevytláčil, až dojde na nevyhnutelné, až se patnáct dvacet minut po začátku zápasu ve snaze vyčistit okolní ulice od opozdílů a návštěvníků bez lístku otevrou velké brány a nastane mela. Pod žoviálností na povrchu je nálada potemnělá, vnímají to vojáci i občané, a jestliže se pár uniformovaných pokouší žertovat s kolemjdoucími, i když mají přes rameno přehozené pušky a jejich němčina zní hrdelně, jakoby štekavě, což se ostře odráží od volné vídeňské melodičnosti, je to proto, že jsou to pořád ještě povětšinou mladíci, kteří se rádi pobaví, a protože fotbal je přinejmenším teoreticky pořád hra pro všechny. Nebude to férový zápas, ale o té ostudné stránce věci se nikomu příliš mluvit nechce. Místo toho se ozývá škádlení, především od Němců, ale i od některých odvážnějších Rakušanů: *Tak proto jste přijeli do Vídně, jo? Chcete se podívat, jak se hraje fotbal? Nebo: Moc si tu dnešní porážku neber k srdci, vojáčku. Papírák rozcupuje každý tým. Teď jste zkrátka na řadě vy.* Posměšky, nic jiného Vídeňákům nezůstalo, a v odpovědi na ně krčení ramen, jež má značit důstojnost v porážce, ještě než se vůbec koplo do míče, protože tohle podvolení je tak nepatrné, že téměř postrádá význam. A špičkování pokračuje, stovky vět za hodinu, a všechny neškodné, neboť každý ví, kde je hranice, a dává si pozor, aby ji nepřekročil. Omezení začínají bolet, v některých částech města se zavádí večerní zákaz vycházení, daně stoupají a proslychá se, že když se rozdávaly lístky na zápas, na příkaz shora byli Židé záměrně vynecháni. Mnoho židovských rodin už odešlo a další se na odchod chystaly, do

Švýcarska, Francie či Maďarska, kamkoli, kde mají nějaké příbuzné. Vojáci v ulicích pro ně byli dost jasným signálem, že nastanou zlé časy. Ne všichni však měli dost prostředků, aby utekli, nebo dost odvahy, aby tu toho tolik opustili, a ti, kteří neuprchli, se drželi naděje, nebo možná spíš vroucného přání, že horší už to nebude a být nemůže, protože světovou válku přece nikdo nechce. Kdo by na tom vydělal?

Ale zatímco budoucnost se píše na zdi ošklivými hákovými kříži, všude panuje přetvářka či maškaráda, jako by blížící se změna byla jen přesun ve vládě, nic, s čím by si měl člověk příliš dělat starosti. Odepření lístku je sice velká rána, zvlášť když je zápas tak výjimečným okamžikem v životě města, ale každý, kdo se vyzná, byť třeba Žid, zná způsoby, jak se dovnitř dostat, protože Vídeň je sice rozlehlá, ale zároveň hustě protkaná vztahy. Vstupenka vás bude něco stát, ale v tomhle případě zaplatíte jen penězi. Zítra bude všechno jinak, budou jiné starosti, ale dnes odpoledne existuje jen fotbal a nic jiného.

Ve dvě odpoledne, kdy do výkopu pořád ještě zbývá několik hodin, je na stadionu narváno. Gustav Hartmann stojí na východní tribuně za bránou, přesně mezi pravou tyčí a rohovým praporkem, a zároveň přesně mezi nejvyšší a nejnižší řadou. Býval by raději měl místo víc uprostřed, ale tohle není špatné. Přátelé, se kterými byl na snídani v Annahofu – jedli ještě teplé rohlíky a pili spousty kávy vylepšené z kolující placatky, aby se zábava patřičně rozproudila, se mu cestou sem ztratili, všechny je kamsi odnesl dav, jenž zaplavil ulice

kolem Prateru. Už před stadionem byla atmosféra napjatá očekáváním a teď lidé všude kolem něj ustavičně mluvili a nedokázali chvíli postát v klidu, slunce hrálo jako už dlouho ne, vlastně poprvé po půlroční zimě. Všichni mluvili jeden přes druhého a překřikovali se, vykládalo se o dřívějších zápasech, o masakrech a velkých vítězstvích, tvrzení se halasně tloukla, ale tyhle drobné šarvátky patřily k věci. Většinou se mluvilo samozřejmě o Sindelarovi, o tom, kterému se říkalo Papírák a který ostatní pořád mohutně převyšoval, když měl dobrý den. Přesné a tvrdé střely, zázračné kličky a dovednosti takřka nepředstavitelné, dokud je člověk neviděl na vlastní oči. A to, co se říká v téhle části tribuny, je v různých obměnách slyšet po celém stadionu a všechno to splývá do jediné koláže a vibruje ve vzduchu jako bílý šum.

Nebe je světle, ale zářivě modré a Hartmann zakloní hlavu, aby na obličej cítil sluneční paprsky, a na půl minutky zavře oči. Do nastalé tmy v jeho duši vběhne Sindelar, balon na noze, připraven odrážet útoky a využívat příležitosti, s navičenými fintami uhýbá před skluzujícími obránci, rameno dolů, boky sebou švihnou do strany, klička a pak vyrazit do volného prostoru. Jsou tu vlastně dva Matthiasové Sindelarové. Jeden pro něj už napořád bude Mutzl, od klukovských let jeho nejlepší kamarád. Znali se ještě dřív, než spolu mohli chodit za školu, vždycky na něj s úsměvem čekal v kavárně Annahof nebo v tanečním sále, smál se a vyprávěl o místech, kam se podíval, a o ženách, které líbal. A pak je tu tenhle, na hřišti s míčem, je strašně daleko, pyšný a nedotknutelný velikán, dost možná největší všech dob.

Stadion, který už před hodinou vypadal zcela zaplněn, teď doslova praská ve švech, hluk se stupňuje a všechno se jaksi rozjasňuje. Trávník není dokonalý – měsíce zimního fotbalu si na něm vybraly vysokou daň, a tak jsou v něm díry a tráva před oběma brankami i ve středovém kruhu je tatam –, ale jasné slunce ukazuje zbylou zeleň v tom nejlepší světlo. Naposledy uvidí svého přítele v národních barvách jejich státu, což je pomýšlení, které téměř nesnese, už tak má dost důvodů se trápit. Všechno to teď však odsune stranou, protože teď mají před sebou pár hodin, které jsou jen jejich, odtržené od budoucnosti i minulosti, a je třeba se dívat, cítit a vychutnávat. Vše ostatní teď mlčí. Má kolem sebe nevelké úbočí obsazené svými lidmi. Většina z nich není v Prateru poprvé, a tak už zažili vzdouvající se davy na velkých zápasích. Ale tohle je zvláštní příležitost, energie ve vzduchu je syrová a něco takového zažilo jen málo z nich.

„Parchant,“ křikne kdosi, je to ženský hlas odkudsi vpravo za ním, a to jediné slovo, bodavé a mečivé, na okamžik přehluší všeobecnou vřavu. Ti, kteří pochopili, ke komu míří, se zajíkají tvrdým, zuřivým a souhlasným smíchem, ale ve zbytku čím dál namačkanějšího publika na tribuně vládne jen zmatení, až vojáci úplně dole u trávníku ztuhnou a vzápětí zvednou pušky na rameno. Pak jiný hlas, tentokrát velmi blízko, dost možná na dosah ruky od Hartmanna, oznámí, že je tu Vůdce, že se dostavil do lóže vyhrazené pro nejvyšší představitele, a proto že jsou vojáci v pozoru. Postavit německé chlapce proti *Wunderteamu* působí poněkud nepatřičně. Zprávy o Hitlerově přítomnosti se však už nesou

ze všech stran, někteří tvrdí, že ho dokonce viděli, a taky Göringa, kdesi za zátarasy, zrovna když přicházeli, jiní se zase dušují, že jim to říkali vojáci před stadionem, na každý pád se zdá jako hotová věc, že padly rozkazy, které nesnesou neuposlechnutí. „Parchant je správný slovo,“ křikne někdo jiný, „jestli je to ten zkurvysyn,“ a následuje další vlna jásotu, dav souhlasí, zesiluje, ale najednou bílý šum tisíců halasících diváků přetrhne potlesk, který zní skoro jako výbuch petardy. Hartmann naslouchá, všechno vnímá, ale nedokáže s tou tlupou splynout. Zhoupne se mu žaludek, když vidí, jak se dole za pomezí čarou v reakci na projevy diváků shlukují vojáci. Z osmi, kteří původně stáli rozmístění po celé šíři hřiště za bránou, je najednou šestnáct a dál přibývají, až stojí jen pár kroků od sebe a s kamennými výrazy se pátravě dívají do davu. Jejich žoviálnost je tatam, jejich pušky jsou dychtivé a připravené.

Nejraději by se dal na útěk. Povídá se o jakémisi novém táboře v Mauthausenu, nedaleko od Linze, kde má příbuzné, prý tam vozí vězně a zločince. Přátelé, kteří mluví o útěku, jsou přesvědčeni, že následujících několik let bude znamenat konec Židů v téhle části Evropy. Týdny v kavárně poslouchá, jak se pouštějí do podobných spekulací, ale i když ho ty řeči nikterak netěší, realita je pořád dost vzdálená. To se však mění, když kousek před sebou vidí vojáky s připravenými zbraněmi. I když to dnes dopadne lépe, než čeká, má pocit, že už nikdy nebude dýchat svobodně.

Dav kolem něj se znovu zavlní a pak se ozve hlubší ryk, jakýsi válečný pokřik, zprvu spíš tušený než slyšený, jako

neodolatelné, vše prostupující bušení kdesi uvnitř. Oči má otevřené dokořán a vykulené očekáváním, ví, co se děje a co se bude dít, ale i tak si to chce potvrdit, chce vědět, odkud se ta exploze šíří, a to už dav hřmí a burácí, tyje z jednotlivých hlasů a praskotu v reproduktorech, z nichž se hlasatel bezvýsledně snaží urvat si slovo. V okamžiku se stává součástí obrovitého tepajícího sboru šedesáti tisíc volajících hlasů, a možná jich je ještě daleko víc, neboť nejvyšší kapacita stadionu je spíš ideálem než skutečností.

Oba týmy přicházejí na hřiště ze zadního levého rohu, Rakušané (byť na tabuli se stavem zápasu se o nich píše jinak) na Sindelarovo přání vyměnili obvyklé černobílé pruhy za červená trika, bílé trenýrky a červené ponožky na počest vlajce, která po dnešku už nezavlaje. Většina hráčů z obou družstev běží, jen Papírák, i na tu dálku jasně rozeznatelný chůzí i držením těla, kráčí pomalu a levou rukou si na žebra tiskne okopaný hnědý míč.

Němečtí hráči, plní napětí a energie, vyběhnou na světlo, jako broky se rozletí do vějíře a pak vyrazí na druhou stranu hřiště, na tu, kde stojí Hartmann, a bez sebemenšího oddychu se pustí rovnou do dynamické rozcvičky plné sprintů, protahování a nůžkových poskoků. Přestože je na ně úchvatný pohled, jejich počínání záhy ztratí význam, neboť Sindelar, který mezitím zaujal pozici ve středu hřiště, pošle dlouhou přihrávku na hranici pokutového území Sestovi, vyskočí, aby hrudníkem zpracoval poněkud přestřelenou přihrávku zpět, a pak se znuděnou nenuceností začne přehazovat míč

z jedné nohy na druhou, pak koleno a tu a tam i hlavičku; míč je neustále v pohybu a opisuje ladné křivky i potom, co pískalka sudího vyzve hráče k pořádku. Oba týmy doklousou na autovou čáru a seřadí se k nejrůznějším oficialitám a k hymně, ale Sindelar si svou hru hraje dál, baví se ještě přinejmenším minutu, balon mu od kopačky, kolene či čela odskakuje, jako by byl živý, a ani na okamžik se přitom nevymkne jeho kontrole. Diváci ho pozorují, bezděčně zkoprnělí, jako by se báli, že nějak zruší probíhající kouzlo. Zničehonic Sindelar vykopne míč do výšky, nachystá se, aby měl rovnováhu, a vyšle balon halfvolejem přes polovinu hřiště do prázdné německé branky, těsně pod břevno. Sít se zatřepotá a dav, který si to gesto vyloží jako záměr, znovu vybuchne jásotem.

Konečně se Sindelar připojí ke svým spoluhráčům, hezky na konec řady vedle brankáře Platzera, na místo kapitána. Jeho neklid je zjevný. Ostatní stojí bez hnutí, dívají se na tribunu a cítí, jak na ně z výšky shlížejí hodnostáři a funkcionáři, od ostatních diváků oddělení jednotkami SS, Sindelar poskakuje a pohupuje se, kroučí hlavou a protahuje si nohy. S ostatními pak zvedá ruku, ale nenapne ji úplně a hlavu i pohled odhodlaně a viditelně odvrací, a než hudba dohraje, paži zase spustí, sehne se, rozváže si tkaničky a zase je zaváže, vše soustředěně jako chirurg, a nespěchá, ani když rozhodčí znovu hvízdne na znamení, že se hráči mají odebrat na své pozice. Spoluhráči ho poplácají po rameni nebo mu prohrábnou vlasy, když ho míjejí, takže je na okamžik legračně rozčepýřený, a Stroh se k němu nakloní a řekne

něco, co ve znovu oživeném hluku davu téměř zanikne, ale podle všeho se týká varlat. To je pro toho pořízka typické. „Ti parchanti si tě hlídaj,“ křikne, ústa téměř u Sindelarova ucha, aby ho slyšel. „Takže žádný blbosti, jasný? Ať jim nedáš záminku.“ Pak se Strohovi roztáhnou koutky, což jen zesílí obavy, co má vepsané do tváře. „A drž se dál od postranní čáry. Tam stojí střelci.“

Samotný zápas je marnost a po takovém úvodu i zklamání. Během deseti minut je všem na stadionu jasné, že Němci jsou přinejmenším o třídu horší a že v žádném případě nemohou stačit rakouským přihrávkám a pohybu, a jestli to proběhne, jak má, nečeká je nic jiného než dvojciferný masakr. Obloha je tak jasná, že nikde není ani kouska stínu, není se kam ukrýt a žádná zčervenalá tvář se neschová. Ve snaze vyhnout se naprostému ponížení hosté nasadí dva nejtvrďší hráče na Sindelara a chvíli je hra dle očekávání drsná, několikrát dokonce hraničí s násilím. Ale po dlouhé a náročné kariéře plné takového nežádoucí pozornosti Sindelar většinu první půle diktuje tempo famózní hrou na jeden dotek, svižnými kličkami, krátkými tůkanci i dlouhými, přesnými přihrávkami obsáhne celou šířku i délku hřiště, rozebírá německou obranu a hráčům na křídle, Strohovi vlevo a Pesserovi vpravo, dopřává neomezené kralování. Útoky, které na něj směřují, i ty nejrychlejší a nejzákeřnější, snadno předvídá, a když konečně jednomu protihráči dovolí se přiblížit, tak jen proto, aby mohl faul trochu přihrát, složit se a přitom soupeři uštédřit

pořádný kopanec kolenem do rozkroku, který vypadá jako úplná náhoda, ale až do konce zápasu vezme dotyčnému chuť něco zkoušet.

V prvním poločase gól nepadne, Rakušané během pětačtyřiceti minut promarní hned několik šancí. Stroh se skoro trefí hlavičkou mířenou do růžku a pak znovu střelou z kraje malého vápna po mistrné kličce z levé strany, a jinak přesný Franz Binder dvakrát mine, přičemž je úplně sám a od brány ho dělí nějakých šest osm metrů. Ale o tom, že se tu děje něco nekalého, nejzřetelněji svědčí okamžik těsně před koncem poločasu, když se Sindelar dostane k míči uprostřed německé poloviny hřiště, a místo aby přihrál na jedno z křídel, jako to dělal doposud, vyrazí kupředu, prolétá se mezi skluzy, doběhne až do malého vápna a troufalou fintou zcela zmate brankáře. V tu chvíli má bránu odkrytou a celý stadion čeká, že míč jednoduše sklepně do sítě, jenže on jakoby na efekt zaváhá a vyšle míč jen pár centimetrů od bližší tyče.

Hartmann sice stojí právě u téhle brány, ale na druhé straně a navíc nějakých třicet metrů od ní, a ani potom, co míč branku mine, se nedokáže popasovat s tím, co právě viděl, nejprve ukázka schopností, jejichž elegance hraničí s dokonalostí, a pak nepochopitelná rána vedle. Hluk davu sílí, ozve se v něm utrpení, ale ještě než se míč stihne vrátit do hry, píšťalka ohlásí konec poločasu a obě družstva odklušou do rohu za dočasným únikem do šatny.

Po odchodu hráčů se energie nahromaděná na stadionu naráz uvolní. Události uplynulých pětačtyřiceti minut se

hlasitě komentují, rozebírají a vysvětlují, anebo přinejmenším obhajují, a až pak je možné se jim konečně zasmát, tak nehorázně promarněná šance, to muselo být naschvál, to byla dozajista krutá provokace. Těžko odhadovat, co Sindelar provede v druhém poločasu. Třeba by mohl zastavit míč na brankové čáře a sednout si na něj. Po tom, co už publikum vidělo, bude potřeba něco takhle vypjatého, aby opravdu přisypal sůl do rány. A těžko též říct, co o dnešku napíší noviny, pokud ovšem už články nejsou dávno napsané.

V rakouské šatně není nikomu příliš do řeči. Dveře jsou dokořán a stojí u nich dvojice vojáků a všechno slyší a vidí. Jsou to málem ještě kluci, snaží se tvářit zarputile, zatínají čelist a vyhýbají se pohledům ostatních, vědí o Sindelarovi a možná ho i viděli hrát, obdivovali se jeho schopnostem a pak se někde na ulici nebo na nějakém plácku s kamarády možná snažili některé jeho troufalejší kličky a finty chabě napodobit. Ale tohle vzrušení pevně vězí v minulosti, teď tu stojí s puškami tváří v tvář úplně jinému světu. Zítra, pokud bude Sindelar chtít, v něm uvidí bratra, ale dnes, když je jejich nepřitelem, není na úsměvy nebo nenucenost ani pomyšlení. Sindelar sedí u zdi naproti dveřím, čelem k nim, ale hlavu má skloněnou, celý je sehnutý a štulpny má srolované kolem kotníků. Trenéři přecházejí sem a tam a s opatrností rozdávají pokyny. Jeden z nich, podsaditý chlapík s mohutnou přehazovačkou, jejíž barva navzdory viditelně pokročilému věku ze všeho nejvíc připomíná podzimní listí, rezaté a hnědé, mluví o krátkých a plynulých přihrávkách

a nabádá hráče, aby kontrolovali tempo. Ať soupeře zastíní technikou. A pokud jde o skóre, remíza bez branek nebude nejhorší výsledek. Žádný z hráčů nereaguje, dokonce ani Sindelar, protože tato slova slyšeli v různých obměnách poslední týdny před zápasem mnohokrát. Sindelar upírá pohled na podlahu a nepřítomně si oběma rukama mne bolavé koleno, a i když se ostatní znovu dají do pohybu a chystají se zpátky na hřiště, zůstává sedět. Do půl minuty je tu sám.

Zprvu to nikdo nezaznamená. Hráči se vrátí na trávník, Rakušané zamíří k bráně, na kterou v první půli útočili, a po rutinním protažení se rozběhnou na své pozice. Hartmann, který teď stojí za jejich zády, si nepřítomnosti Papíráka všimne až s ostatními, ozve se slyšitelné zalapání po dechu, které se rychle rozvine v nespokojené mručení. Hráči už jsou rozestaveni, ale jeho místo na samém hrotu zeje prázdnotou. Než se strhne opravdový povyk, objeví se, ledabyly se loudá na německou polovinu hřiště a okatě přitom ignoruje poznámky, jimiž ho z přesvědčení či povinnosti začne častovat německá obrana. Je také možné, že je zkrátka neslyší, tak hromový potlesk ho vítá, je to mohutná, z úlevy vystavěná stěna hluku, tak silná a vysoká, že pohltí všechny ostatní zvuky a zadusí myšlenky. Dojde až do středu hřiště, kde už vedle rozhodčího čeká Franz Binder, jeho kolega v útoku, jednu nohu na balonu, a aniž naruší svůj šouravý krok, na ostrý hvizd píšťalky se dotkne míče a zahájí tak druhou půli.

Druhý poločas je ještě větší výsměch než ten první. Němci mají nejspíš o své kondici dost vysoké mínění, ale

pětačtyřicet minut běhu a dotírání je poněkud zmohlo a ve středním pásmu mezi dělicí čarou a velkým vápnem si Sindelar dělá, co chce. Nepomáhají ani fauly, a to zápas píská berlínský rozhodčí, a jak Němci Sindelara brání ve dvou, a ze zoufalství někdy i ve třech, v obraně se otvírají další a další mezery, jichž Sindelar bez námahy využívá, jak se mu zachce. Během prvních pár minut dvakrát z hranice pokutového území trefí pravou tyč a z nějakých třiceti metrů zasáhne břevno, sám se těmto pokusům usmívá a mává na diváky za brankou. Potřetí, po dlouhé střele, se dokonce zastaví a ukloní, což nacpaná tribuna kvituje s povděkem. Diváci by raději počítali góly, ale těší je, že mohou nahlas a uznale podpořit hru, kterou hraje jejich maestro, tu velkolepou přehlídku ponížení. Většina přihlížejících už to nejspíš ví – ačkoli se jim o tom nechce mluvit, přící se jim to vyslovit nahlas –, že Sindelar tu nebude navždy, že se jim s plnou pompou předvede už jen párkrát, takže je třeba si jeho dnešní představení vychutnat o to víc. Když běží, i ve svých pětatřiceti připomíná skvělého tanečníka, tatáž božská elegance síly, ladnosti a hudebnosti, a proti tomu všemu Němci nemohou jinak než opustit svou strategii tvrdého napadání a raději se stáhnout, a protože nic jiného nezabírá, snažit se posílit obranu a v co největším počtu mu zastoupit cestu k bráně. On však mezi nimi klouže a kličkuje, a protože o skóre už mu zjevně nejde, každý dotek, přihrávka i zpracování jsou malá oslava sama o sobě, exhibice v nejčistším slova smyslu.

Proč pošle Rakušany do vedení až nějakých dvacet minut před koncem, těžko říct. Po hodině sledování úžasné,

chvástavé přehlídky téměř nedostižných dovedností a šikovnosti obecenstvo v Prateru opustilo veškeré očekávání či naděje na gól, a když ten konečně přijde, je to šance tak svižně využít, že mnozí vidí až to, co přijde hned vzápětí, vyboulenou síť a balon usídlivší se v dolním růžku, a taky Sindelara, jak dobře známým způsobem rozhodí ruce do vzduchu, obrátí se na patě a radostně utíká pryč. Těch pár, kteří gól zaznamenají – a Hartmann je mezi nimi –, vidí mihnutí odražené tvrdé střely z levé části malého vápna k hranici pokutového území, kde stojí Sindelar, a ten bez přípravy prudkou střelou z první otevře skóre. Je to naprosto instinktivní kop, přesně jako stovky dalších, které během své dlouhé kariéry předvedl, a vzhledem k nadšení, s jakým slaví, je pro něj cennější než jiné.

Hluk na stadionu už je ohlušující a dav za domácí branou poskakuje a vzdouvá se, jen jen se vylít z tribuny ven. Ale všem je to jedno. Jsou na sebe namačkaní tak, že není kam spadnout, a vzhledem k téhle stísněnosti nemá jejich nadšení kam uniknout, jen vzhůru. Hartmann křičí spolu s ostatními a cítí, jak se přestává ovládat a zmocňuje se ho vytržení. V tu chvíli tisíce lidí namačkaných na betonových schodech pod strojeným pohledem Hitlera nebo Goebbelse, nebo kdo je tu dnes nejvyšší šarže, skáčou a křičí a skandují tak nahlas, jak to jejich hrdla ani hlasy ještě nezažily, objímají se jako bratři a sestry a na zlomek vteřiny jsou svobodní.

Na znovunastolení aspoň jakéhos takéhos klidu není ani pomyšlení, ale z formálních důvodů musí zápas pokračovat a Němci, ač zdrcení, se znovu pouštějí do hry, jenže záhy

opět přicházejí o míč a stahují se a jejich jediným záměrem je obrnit se vůči náhlé hrozbě porážky. Jenže i Rakušané vypadají poněkud ohromeně a míč si podávají mechanickými, naučenými pohyby, spoléhají se na léty broušenou techniku, přihrávají, hledají si volné místo, tu a tam s míčem jen pomalu jdou a pak zčistajasna prudce mění směr a zrychlí, tlučejí si míč mezi sebou a pohrávají si se soupeřem jako picador s unaveným býkem, vždycky bodnou a odtančí pryč, rychlí jako vítr. Celý útok vede Papírák, přes své uštvané vzezření, postupující pleš a vyžilé tělo zase vypadá mladě, jako by spíš plul, než běžel, pořád jako tanečník, ale taky jako boxer se železnou pěstí. O další slávu už neusiluje, o další góly se nepokouší, ale je to jen jeho vlastní vůle, protože je jasné, že by si mohl dělat, co by chtěl, Němci se stáhli tak, že má hřiště takřka volné a bez potíží se dostane dvacet metrů před bránu. Místo střel tak publikum může obdivovat koncert hlavy a nohou a přihrávky, o které by se nikdo jiný nepokusil. Času ubývá, ale po smutku a žalu už není ani památky. Obojí se jistě nazítří znovu dostaví a všichni, kdo tu teď jsou, budou naštěřádanou radostí vyvažovat rozpad všeho spolehlivého, a někteří budou plakat, až se ocitnou sami a bude čas přemýšlet a sčítat ztráty. Ale teď a tady, dokud zápas běží, není žádné zítra, je jen svět v tomhle okamžiku, na jasném nebi svítí slunce a po tolika studených dnech je konečně teplo. A Sindelar navíc zažívá ten pocit z běhu, cítí své schopnosti s balonem na noze.

Krátce před koncem jeden z mála německých útoků přinese faul, je to střet z dychtivosti, ovšem útočník z frustrace

po dlouhém a únavném dni přece jen špunty přitlačí příliš, a Sesta vyše následný volný kop z hloubi své vlastní poloviny. Sindelar postává těsně za hranicí pokutového území, Bindera má pár metrů za sebou. Rozběhnou se k bráně a vyskočí i se svými obránci spíš z povinnosti než s nějakým určitým cílem, ale míč letí vysoko a brankář, jemuž překáží jeho vlastní obránci a možná i příliš ostré slunce, si na něj sotva sáhne. Balon dopadne za něj a dokutálí se do branky a náhodou tak zvýší skóre.

Když píšťalka oznámí konec zápasu, ze všech nejvíc se raduje Sindelar. Běhá od jednoho spoluhráče ke druhému, všem třese rukou, Stroha, Sestu a pár dalších dokonce obejmě, jsou to hráči jeho srdci nejbližší, chlapi, se kterými strávil na hřišti roky, a pak tleská divákům, ti se zuřivým jásotem vstávají a na stadionu to vře jako v kotli. Když Sindelar pochopí, že ta pocta patří jemu, odlepí se od spoluhráčů, dojde doprostřed hřiště a nějakých dvacet třicet vteřin si chválu užívá. Potom však poněkud ztuhne, zhluboka, roztřeseně se nadechne a vydechne, pak se obrátí a odkluše na postranní čáru, kde předtím stál a neochotně zvedal paži za zvuků německé hymny. Hartmann ho z tribuny sleduje s rostoucím znepokojením a jásot zvolna těžkne a postupně vadne.

Jak reagují hodnostáři, honorace, se mohou ostatní jen dohadovat. Dost možná je těší, že byli vybráni k takové veřejné poctě, a nejspíš stojí a usmívají se, odhodlaní prozatím přehlédnout urážku v podobě skóre, protože za tohle to stojí, tohle si lidi budou pamatovat. Dívají se – dívá se i Hitler, jestli

tu je – a čekají zamávání, úklonu a dost možná i zdviženou paži, zkrátka nějaký výraz úcty a náležité podřízenosti. To jsou však jen dohady. V následujících měsících a letech se o tom bude donekonečna mluvit a události dnešního dne se budou důkladně pitvat, ale ani jeden z fanoušků, kteří do Prateru přišli, si nebude schopen reakci nacistické elity přesně vybavit. Pohledy všech se upírají k opravdové hvězdě, Papírákovi, všichni tají dech v hrůzyplném očekávání, co se stane, až dojde na postranní čáru: padne ze svých hrdinských výšin pokorně na kolena, nebo se vhrne vpřed jako rakouský mučedník, připravený nechat se předhodit lvům, kteří ho roztrhají na kusy? Ať to dopadne jakkoli, stadion teď atmosférou připomíná Koloseum.

Všichni se později shodli na tom, že se Sindelar zastavil na postranní čáře, bez nervozity i spěchu vzhlédl, zjevně našel nějaký vnitřní klid. Dívá se na tváře, které zná z novin, a i z téhle vzdálenosti si všimne, jak jejich úsměvy tuhnou nenávistí, která je definuje a stojí za vším, čím jsou. Pak uvážlivě, a přece zdánlivě přirozeně upaží levou ruku, pravou ruku si položí na břicho, zavře oči, a jako by se v něm rozezněla jakási vnitřní hudba, začne se pohupovat v pomalém, vznešeném waltzu. Znovu se strhne ryk, a přestože postupně sílí, jako by k němu vůbec nedoléhal. On má v hlavě jen tanec, houpavé á-dva-tři, jež je pro něj po setmění stejně přirozené jako balon na noze přes den, a v náručí, ve světě, který vidí jen on, drží Rebeku, svou lásku, pluje prostorem s ním a naplňuje ho silou a nadějí. S lehkostí tančí po postranní čáře, točí se, jak velí kroky, patnáct na jednu stranu

a patnáct na druhou, a není ještě ani v polovině, když se na něj vyvalí randál, který si doposud držel od těla, a zaplaví ho jako voda z protržené hráze. Nejprve se mu pokouší odolat a ještě pevněji sevře víčka, ale po chvíli pochopí, co ta věrava je a co znamená, že v tom povzbuzování je vzpurný řev, a s úsměvem se točí dál a nechává se unášet na vlnách křiku, ale myšlenky na Beku si k sobě raději přivine těsněji.

Když dotančí, sotva popadá dech. Pár vteřin jen stojí, levou ruku pořád upaženou, v hlavě vymetenou a hrud' mu hoří. Bojí se otevřít oči, protože dobře ví, že se nic nezměnilo, ani se změnit nemohlo, budou na něj shlížet tytéž tváře, zamračené či opovržlivě stoické, a slunce dál bude svými paprsky lhát, že všechno je v pořádku a všechno bude dobré, a falešně prohřívát den, který je pořád ještě spíš zimní než jarní.

Je sám. Ostatní hráči se od něj drží dál, připadají si společně bezpečněji, což platí pro Němce i Rakušany, neboť přežití něco stojí, nejsou sice bratři, jak s oblibou tvrdí politici, ale jako lidé jsou spíš podobní než jiní. Ale on je jiný. Jako jediný tančí.

Stadion hrozí, že se každým okamžikem zhroutí, randál už připomíná vybuchující bomby. Má-li tohle být pro Rakušany poslední důvod k radosti, podle všeho si jej chtějí náležitě užít. Protože nic z tohoto neměl v plánu, neví teď, jak dál. Na okamžik se mu zdá, že odsud pořád ještě vede cesta ven, nějaké gesto, které prodá jeho waltz jako dárek a součást slavnosti, a nikoli jako bezostyšné hanobení. Taková úklona by to, co právě udělal, mohla proměnit na jakousi prazvláštní formalitu, a možná by i přiměla nacisty v obehnaném oddílu

přehodnotit, čeho byli právě svědky. Ale kromě myšlenek na Rebeke, která kdesi na stadionu přihlíží, z plných plic mu fandí a dost možná strachy a vzrušením pláče, se všechno sype. V tom okamžiku si nepřeje nic než mít ji tu u sebe na hřišti, ať je všichni diváci a celý svět vidí, držet ji za ruku, rty ještě vlhké od polibku na uvítanou. A pak v něm zničehonic ztěžkne pocit samoty a on s jistotou ví, co dělat. Bez dalšího pohledu vzhůru k hodnotářům, jimž už dal své pohrdání náležitě najevo, se obrátí a volným krokem, úplně stejným, jako když nastupoval, se vydá po postranní čáře k šatnám. Usmívá se a zjevně je v klidu, ale ve skutečnosti ještě nikdy nebyl takhle unavený, sotva se drží na nohou.

Koupe se ve špinavé vlažné vodě, je v kádi ze všech poslední a vysedává v ní tak dlouho, že když konečně vyleze ven, všichni ostatní už jsou oblečení a dveře jsou zatarasené novináři a fanoušky dychtivými zhlédnout své hvězdy a s trochou štěstí snad i zachytit pár slov, která mohou citovat. Vůči pokřikování ode dveří je hluchý a těší ho, že spoluhráči ani trenéři si ho nikterak nevšímají, protože nevědí, co mu říct, dojde nahý do kouta, utře se ručníkem a vezme si svůj nejlepší oblek, na dnešek vyčištěný a vyžehlený, protože je to možná poslední příležitost. Pak se posadí, sáhne po novinách, které Stroh nechal halabala složené na lavičce, uhladí je a obrátí prvních pár listů. Přeskočí zprávy o tom, jak nacionalisté získávají navrch v Katalánsku, a nalistuje jediný článek, který dnes podle něj stojí za čtení: jak Joe Louis minulý pátek v Chicagu obhájil titul v těžké váze,

když v pátém kole knockoutoval Harryho Thomase. Teď ho nepochybně čeká odvěta s Maxem Schmelingem, bývalým šampionem, který Joea porazil na dvanáct kol před pouhými dvěma lety. O téhle odvetě se mluví už od června, bude to zápas století.

Do dveří se vmáčknou dva muži, zástupy lidí se před nimi bez okolků ztiší a rozestoupí. Přes zjevné mládí z nich vyzařuje autorita, jsou vysocí a štíhlí a na sobě mají pěkně ušitý tmavošedý oblek. Počkají uprostřed místnosti, až za nimi vejde voják s puškou v ruce a přihlížející bez odporu vyklidí prostor. U okna si ještě povídá několik hráčů, ale protože předstírají nezájem o to, co se v šatně děje, mohou tu zůstat. Dvojice mužů přistoupí k Sindelarovi a zůstane stát před ním. On na okamžik vzhledne od novin a kývne na ně hlavou. „Autogramy nedávám,“ řekne, vrátí se k novinám a líně obrátí list. Ani jeden z mužů nehne brvou, nezjihne, a tak Sindelar nakonec s povzdechem znovu odloží noviny a podívá se na ně, tentokrát o něco formálněji.

„Blahopřejeme,“ řekne ten nalevo.

Sindelar klouže pohledem z jedné tváře na druhou a snaží se působit nenuceně. Pohledy mužů drží jako přibité, jsou to otvory v povrchu dne. „Díky,“ řekne a přemáhá nutkání si odkašlat. „Ale skóre mělo být pětkrát vyšší. Málem jsme se ani nezpotili.“

„Já ale nemluvím o zápasu.“ Muž napravo mu podá obálku a Sindelar se na ni podívá, ale nesáhne po ní. „Přišli jsme vám sdělit, že jste byl vybrán na nadcházející zápasy do německého národního týmu, koncem měsíce nastoupíte proti

Portugalsku a pak, o tři týdny později, proti Anglii. Oba mače se budou hrát v Berlíně jako příprava na mistrovství světa.“

Pak oba čekají, zřejmě na nějaký projev vděčnosti.

„To je věru pocta, pánové,“ povídá Sindelar a škádlivě, posměšně přitom napodobuje jejich oficióznost. Narovná se, s přehnanou pečlivostí složí noviny a položí je vedle sebe na lavičku. „Bohužel jsem právě před půlhodinou ukončil kariéru. To moje koleno. Dvacet let mi ho pořád někdo okopává, takže mám kliku, že ještě vůbec stojím. Totiž na ten váš mančaft to stačí, ale s Anglií bych na hřišti nevydržel ani pět minut. Takže je nejvyšší čas toho nechat. Mrzí mě, že vás musím zklamat, ale už jsem se rozhodl.“

Ze všeho nejvíc je zřejmě dráždí ten jeho konejšivý tón. Dál stojí proti němu, neřeknou ani slovo, jen zlostně hledí, jak znovu sahá pro noviny, probírá se stránkami a znovu obrací pozornost ke článku, od jehož čtení jej vyrušili, a plně se na něj soustředí, dokud ti dva asi po minutě nepochopí, že jim dává najevo, že můžou jít, a najednou už si svou autoritou nejsou tak jistí, obrátí se a odcházejí. Když za nimi prásknou dveře, Sindelar odloží noviny, a aniž ztratí klid, podívá se do očí spoluhráčům, kteří ho pozorují z druhé strany šatny, ale jejich výrazy nic neprozrazují a nikdo nemá, co by řekl.

Večer chvíli před devátou Hartmann objeví Sindelara v jedné z kaváren ve čtvrti Favoriten, sedí u stolu, vedle sebe Rebeku. Naproti nim sedí Viertl a jemu na klíně dívka nanejvýš devatenáctiletá. Rukou ho ledabyly objímá kolem krku a říká o sobě, že je Maďarka, ačkoli se nikdo neptal, prý z malé

vesničky nedaleko Budapešti. Hartmann si nevzpomíná, že by ji někdy viděl, ale Viertl, nutno podotknout, že již poněkud opilý, o ní opakovaně mluví jako o své snoubence, dost možná proto, že si nepamatuje její jméno. Oslavy vítězství jsou dobře míněné, a přece tlumené a pod povrchovou životností je zřetelně cítit melancholie.

„Copak tě to ani trochu nelákalo?“ ptá se Viertl a z poloprázdné lahve všem nalévá další rundu šnapsu. Nepřítomně obslouží i nově příchozího. Hartmann, ještě vestoje a v kabátu, do sebe jedním mocným lokem sklenku obrátí a pak natáhne ruku, aby mu Viertl dolil. Nato se usadí na lavici vedle Rebeky, po její levici, kde mu drží místo, s úsměvem přijme polibek na přivítanou, který mu lípne na nastavenou tvář, a jako poslušné dítě čeká, než mu palcem setře šmouhu od rtěnky.

Sindelar po jejím druhém boku pokrčí rameny. „Byl bych se rád znovu postavil proti Anglii a rozdal si to s Matthewsem, přesvědčil se, jestli je tak dobrý, jak se o něm říká. Ale ne v německém dresu. To bych si radši uřízl nohu, než abych hrál za ně.“

Dívka na Viertlově klíně – jmenuje se Ana – má masivní stříbrný náramek s přívěsky, který visí na tom nejtenčím zápěstí, jaké kdy Hartmann viděl, a když pohladí Viertla po tváři, aby udržela jeho bedlivou pozornost, od článků řetízku se odrazí světlo lampy. Vlasy, kaštanové s červeným nádechem, má na ramenou zacuchané, jako by ji za ně někdo vlácel a trhal jí je, jenže Hartmann ví, že takhle vypadají záměrně, je to mezi mladými nový styl, libující si v divokosti, a pozastavují se nad ním jen muži jeho věku. Dívka se se

smíchem nakloní k Viertlovi a chce ho políbit, ale ten, sám ze starší generace, to nechá bez povšimnutí.

„Nejspíš měli pocit, že už jsi za zenitem,“ řekne a pořád Sindelara pozoruje, oči najednou pobaveně rozzářené. „Jinak by tě aspoň zkusili přemluvit.“

Sindelar se natáhne pro šnaps. „To je pravda. Už to není ono. Před deseti lety, co před deseti, ještě i před pěti lety bych ten tým roznesl na kopačkách.“

Hartmann zachytí pohled číšníka na druhé straně místnosti a zvedne lahev na znamení, že by si dal ještě jednu. Než dorazí nová lahev, rozlije zbytek z té skoro prázdné, nejprve ženám a pak Viertlovi. Na Sindelara zbude asi polovina skleničky a ten ji do sebe bez váhání obrátí.

„Vždyť dneska jsi je taky roznesl, ne? Spousta lidí si to odskákala za daleko menší kousky, než jaký jsi předvedl ty. Je div, že tě nezastřelili, ještě když jsi běžel z hřiště.“

„Přece jen, šedesát tisíc svědků, asi si to rozmysleli.“

„Možná. Ale nebude kolem tebe vždycky dav lidí. Jestli tě zajímá moje rada, Mutzl, tak na sebe moc neupozorňuj. Zmiz na nějaký čas z města.“

Jakkoli je to příležitost předvést se jako silák nebo to odmávnout jako vtip, Sindelar se neusměje. A Rebekah vedle něj vypadá, že se každou chvíli rozpláče. Protáhla mu ruku pod paží a drží se ho.

Na druhé straně stolu Ana líbá Viertla. Zjevně je mu to trapné a snaží se ji jemně odstrčit, ale šnaps v ní zbořil veškeré zábrany. Zavrtí se mu na klíně, aby se ho mohla lépe chytit, tělem se natočí k němu a obejmě ho pevněji. Přichází

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Papírák***.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.